

El telar de la Palabra. Ecos bíblicos en la autobiografía teresiana

Pilar Huerta Román, Editorial de Espiritualidad,
Burgos 2016, 3.ª ed., 237 pp.

Segundo confesa a súa autora, *El telar de la palabra* naceu como froito da preparación de dous centenarios: o cuarto da beatificación de *Teresa de Jesús* (1614) e o quinto do seu nacemento (1515). Agora, a oportuna reedición do libro recórdanos que a santa abulense é unha desas persoas cuxa vixencia transcende as conmemoracións a data fixa, a cuxa cita, polo demais, non sempre é posible acudir con puntualidade.

É sabido que o *Libro de la vida* constitúe unha porta privilexiada para acceder ao mundo interior de Teresa: «mi alma», chamaba ela ao extenso e traballoso manuscrito da devandita obra. Escrito no ronsel das *Confesións* de santo Agostiño e anticipando, en certo xeito, aos *Ensaíos* de Montaigne, a súa importancia na configuración literaria da subxectividade persoal –e na forxa da prosa literaria española– é innegable. E en canto ao seu valor espiritual, dabondo

recoñecido por numerosas testemuñas, baste recordar o papel que esta autobiografía desempeñou no itinerario interior e na conversión da pensadora xermana Edith Stein (santa Teresa Benedicta da Cruz). Evocando o impacto que lle causara dita lectura feita ao longo de toda unha noite, ela escribiría anos máis tarde: «Cando pechei o libro, díxenme: esta é a verdade».

Pilar Huerta Román –carmelita descalza, radicada no Carmelo de Toro (Zamora) desde o ano 1982– achégase a este clásico das nosas letras e da espiritualidade desde un punto de vista peculiar. Ofrécenos unha lectura en paralelo da *Vida* de Teresa e da Escritura, escrutando con paixón case detectivesca as conexións entre ambos textos. Xa o título e o subtítulo mostran ás claras a intención do libro. O primeiro emprega a suxerente metáfora do texto como tecido. Teresa, como nos vai mostrando a autora páxina tras páxina, tece

o seu texto a partir da Escritura. A Biblia é o código que lle permite, dun lado, ler e reler a súa propia vida interpretándoa á luz da Palabra; e, doutro, reconfigurala contándoa por escrito. Así, a santa bota continuamente man da inesgotable reserva de recursos esclarecedores e creativos que lle ofrece o Libro Sagrado: estruturas, narracións, personaxes, imaxes, etc.¹ E, pola súa banda, o subtítulo acouta con precisión o alcance do volume: a imaxe do eco remítenos á esixente auscultación á que se somete o texto teresiano: atenta e amorosa escoita da voz de Teresa, que –grazas a unha íntima familiaridade coa Escritura– permite á autora captar ata os sons máis tenues, as máis sutís presenzas dese texto bíblico subxacente.

Son varios os labores que a autora leva a cabo para mos-

trarnos o resultado desa atenta escoita. Así, cando Teresa cita parcialmente –ou simplemente alude– a un pasaxe da Biblia, Pilar Huerta cítalo na súa integridade, permitíndonos así ver a aplicación ou adaptación que a santa fai del. En ocasións, prolonga o relato teresiano traendo lugares bíblicos acordes coa situación ou o estado de ánimo descrito². Outras veces, en fin, establece «una especie de diálogos íntimos» entre a Biblia e Teresa, creando unha conversación entre ambos os dous textos.

As coincidencias sinaladas son evidentes en moitos casos; outras veces trátase de ecos máis débiles, só captables por un oído moi fino; nalgunha que outra ocasión poden resultar discutibles. Pero, todas elas no seu conxunto móstrannos que o destino enteiro de Teresa e o seu despregue sucesivo (as súas debilidades, as súas noites, os seus desconcertos, as súas decisións, as súas grazas místicas, as súas fundacións) pódese identificar co de numerosas fi-

1 Northrop Frye mostrou de forma convincente –particularmente en *El gran código* (1982) e en *Poderosas palabras* (1990)– como as imaxes e a narrativa bíblica forxaron unha estrutura imaginativa, na cal desenvolveuse a literatura occidental ata o século XVIII, e en gran medida ata os nosos días. Se tal aserto é válido para as letras profanas, canto máis non ha de selo para a literatura relixiosa e espiritual dos séculos áureos.

2 Por exemplo, para describir a extrema aflición que Teresa evoca en *Vida* XXV, 17, a nosa autora bota man a xeito de explicitación amplificadora de varios versículos do salmo 69 (pp.101-102).

guras e vicisitudes bíblicas, que van desde o Xénese ata o Apocalipse. Nun moi incompleto relato podemos evocar algunhas: o Abraham que abandona o territorio familiar; os patriarcas que, bendicidos por Deus, convértense en fonte de abundantes bendicións; os profetas (Amos, Xeremías, Ezequiel...) que reciben unha investidura para a súa misión, unha tarefa que de entrada parece exceder as súas forzas; o Xob malinterpretado pola rudimentaria teoloxía dos seus benintencionados amigos; o salmista, cos variados tons da súa pregaría; a namorada esposa do Cantar; as sabias reflexións baseadas na experiencia de Proverbios e Qohélet; en fin, María de Nazaret, acollendo a súa participación no plan de Deus; o mesmo Xesús, convertido en signo de contradición; as mulleres, primeiras testemuñas da resurrección; os crentes das primeiras comunidades de Feitos; Pedro, Paulo, Xan...

A autora móstrase consciente das diferenzas de contexto social e cultural entre o mundo recreado polo texto sagrado e o representado na Vida. Pero, á vez, sabe que «*la lógica de la Revelación*» se mostra tamén

en «*la lógica de Teresa*», e que o actuar de Deus é o mesmo no universo bíblico e nos «*tiempos recios*» vividos por ela, pois en ambos casos trátase da mesma historia da salvación, «*una historia en la que el creyente descubre la huella de Dios a través de todo lo que sucede*» (p. 135)³. Esa dobre conciencia anima todo o libro de Pilar Huerta, unha mestura –ben teresiana, polo demais– de exquisito respecto e imaxinación empática. A súa obra, froito da intuición e do estudo, móvese entre a exposición académica e a proposta espiritual e só é explicable por un gran amor a Teresa («*de cuya herencia y estilo yo misma vivo*», dirá a autora) e á Sagrada Escritura.

En suma, a obra –estruturada en seis capítulos, coincidentes no esencial coas partes que os

3 ¿Atréveriamonos a dicir, modificando a incitante fórmula de F. Rosenzweig, que a Biblia e Teresa din a mesma cousa? O pensador xudeu afirmaba, en efecto, que «*La Biblia y el corazón dicen la misma cosa. Por esto (y solo por esto) la Biblia es 'revelación'*» (Citado por Andrés Torres Queiruga, *Repensar la revelación*, Trotta, Madrid, 2008, p. 182, onde pode atoparse o texto completo en alemán). Polo demais, é obvio que o corazón de Teresa fora modelado –e de que xeito– pola Biblia.

estudiosos adoitan considerar na *Vida*— bríndanos unha excelente compañía para a relectura da autobiografía da santa. Desde esta nova perspectiva vemos o camiño de Teresa á luz da innumerable nube de testemuñas da fe á que se refire a Carta aos He-

breos (Heb 12, 1) e, á vez, descubrímolos formando parte dela. Oxalá estas páxinas, tecidas amorosa e sabiamente por Alicerce Horta Román, sigan tendo a boa acolleita que merecen.

Ramón Cao Martínez